

Turizm Eğitimi Almış Ön Lisans Öğrencilerinin Eğitim Öncesi Kariyer Beklentileri ile Mezuniyet Sonrası Kariyer Durum ve Beklentilerinin Karşılaştırılması (Comparison of Pre-Education Career Expectations and Post-Graduation Career Situations and Expectations of Associate Degree Students Who Received Tourism Education)

* Sedat DEĞİŞGEL ^a

^a Muğla Sıtkı Koçman University, Marmaris Vocational School of Tourism, Department of Tourism and Hotel Management, Muğla/Türkiye

Makale Geçmişi

Gönderim Tarihi: 22.05.2025

Kabul Tarihi: 17.09.2025

Anahtar Kelimeler

Turizm
Ön lisans
Mezun
Öğrenci
Kariyer

Keywords

Tourism
Associate degree
Graduation
Student
Career

Makalenin Türü

Araştırma Makalesi

Öz

Bu çalışma, turizm eğitimi veren meslek yüksekokullarını tercih eden öğrencilerin, ön lisans eğitimi öncesindeki kariyer hedefleri ile mezuniyet sonrasındaki kariyer hedeflerini kıyaslamayı amaçlamaktadır. Bu amaçla, öğrencilerin hangi güdülerle ön lisans turizm eğitimi almayı tercih ettikleri, başlangıçtaki kariyer hedeflerinin ne olduğu, eğitim ve staj sürecinin kariyer hedef ve beklentilerine nasıl etki ettiği ve mezuniyet sonrasında kariyer durumlarının eğitim öncesi hedefleriyle ne derece uyumlu olduğu sorularına yanıt aranmıştır. Bu çerçevede, öğrencilerin kariyer hedeflerinin yıllar içerisinde geçirdiği değişimler ve bu değişimlerin sebepleri, eğitim öncesinde belirledikleri hedeflere ne oranda ulaşabildikleri, bunların yanı sıra demografik özellikler, ön lisans eğitimi öncesindeki iş deneyimi, eğitim sırasındaki iş deneyimi, eğitim ve staj hayatının verimliliği gibi değişkenlerin kariyer hedeflerine ulaşma konusundaki etkileri tespit edilmeye çalışılmıştır. Çalışma; 2012 yılından bu yana Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi'ne bağlı olarak eğitim-öğretime devam eden Marmaris Turizm Meslek Yüksekokulu'ndan mezun öğrencilerden basit tesadüfi örnekleme yöntemiyle ulaşılan 24 öğrenciyle yapılandırılmış nitel görüşme yöntemi kullanılarak gerçekleştirilmiş, toplanan veriler betimsel analiz ve içerik analizi yöntemleriyle çözümlenmiştir.

Abstract

This study aims to compare the career goals of students who choose vocational schools that provide tourism education, before their associate degree education, with their career goals after graduation. For this purpose, answers were sought to the questions with what motivations students choose to receive associate degree tourism education, what their pre-school career goals are, how the education and internship process affects their pre-school career goals and expectations, and also to what extent their career situations after graduation are compatible with their pre-education goals. In this context, the changes in students' career goals over the years, the reasons for these changes, and the extent to which they were able to achieve the goals they set before education were tried to be determined. This research was conducted with students graduating from Marmaris Tourism Vocational School, which has been continuing education under Muğla Sıtkı Koçman University since 2012. Interviews were conducted using the structured qualitative interview method with 24 students who were reached by simple random sampling method. The collected data were analyzed using descriptive analysis and content analysis methods.

* Sorumlu Yazar

E-posta: sedatdegisgel@mu.edu.tr (S. Değişgel)

GİRİŞ

Turizm sektörü, büyük oranda insan emeğine dayalı bir sektördür. Emek yoğun sektörlerde gereken işlerin yapılması, büyük miktarlarda fiziksel çaba gerektirir. Bu sektörlerde çalışacak personelle ilgili maliyetler, önem ve hacim bakımından sermaye maliyetlerinden ağır basmaktadır. Emek yoğun işlerin çoğu farklı düzeylerde beceri veya eğitim gerektirmektedir (Kenton,2020). Bu amaçla kurulan ve ön lisans eğitimi veren meslek yüksekokulları, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 3. Maddesinin c bendinde “Belirli bir mesleğe yönelik eğitim öğretime ağırlık veren yükseköğretim kurumları” olarak tanımlanmaktadır. (Yükseköğretim Kanunu,1981) Bu tanımdan hareketle turizm eğitimi veren meslek yüksekokullarının öncelikli hedefinin, turizm sektöründe istihdam edilecek nitelikli eleman yetiştirmek olduğu söylenebilir.

Mesleki eğitim, emeğin toplumsal gelişimiyle ilgili olarak ele alındığında oldukça kritik bir rol oynamaktadır. Mesleki eğitim, emeği farklı mesleklere bölen bir filtre görevi görür. Bu filtre, belirli gruplara belirli mesleklere erişim sağlayan ve diğerlerini reddeden bir dahil etme veya dışlama aracı olarak işlev görebilir. (Clarke & Winch, 2007:1)

Turizm sektörü hem doğrudan hem de dolaylı olarak istihdama katkı sağlamaktadır. Bir bölgede turizm hareketliliğinin artması sonucu açılan konaklama ve yiyecek içecek işletmelerinde çalışan personelin artışı doğrudan istihdama örnek verilebilirken, turizm faaliyetlerinden kaynaklı olarak oluşan hareketlilik sonucunda diğer sektörlerle ait (Kuaför, oto tamircisi, alışveriş merkezi vb.) işletmelerde çalışan personelin artışı da dolaylı istihdam olarak değerlendirilmektedir (Kozak & Kozak & Kozak 2017:115).

Önlisans eğitimi “Ortaöğretime dayalı dört yarı yılı kapsayan ve ara insan gücü yetiştirmeyi amaçlayan yani lisans öğretiminin ilk kademesini oluşturan bir yükseköğretimdir” (ÖSYM, 2024). Önlisans eğitimi veren meslek yüksekokulları öğrencilere hem teorik hem de pratik ve uygulamalı eğitim vermektedir (Gayef, 2017:14). Üretim etkinliğinin artırılması için kadın-erkek ayrımı olmaksızın nitelikli ve eğitilmiş insan gücü yetiştirmek gerekmektedir. Bu sebeple meslek eğitimi, toplumsal yaşamda ihtiyaç duyulan eğitilmiş insan gücü yetiştirmeye dönük olarak yapılmakta ve öğrencilerin gerekli bilgileri ve pratik becerileri edinmelerini sağlamayı amaçlamaktadır (Morkoç & Erdönmez, 2018:41). Meslek yüksek okullarının turizmle ilgili programlarında eğitim gören öğrencilerin, ilgili yüksekokulların kuruluş amacına paralel olarak turizm sektöründe kariyer yapmaya dönük eğitim aldıkları ifade edilebilir.

Kariyer kavramının tanımlamak için özetle aşağıdaki ifadelerin kullanıldığı görülmektedir (Cevher, 2015:165):

- Meslek, çalışılan alan,
- Çalışma yaşamında başarı amacıyla izlenen yol,
- Çalışma yaşamı boyunca sürdürülen iş veya pozisyon,
- Bireysel veya mesleki gelişme,
- Bir çalışma alanında adım adım ilerleyerek tecrübe kazanma,
- Yaşam boyunca geliştirilen bilgi, yeterlilik, tutum ve davranışlar.

Turizm eğitiminin amaçları ise aşağıdaki şekilde özetlenebilir (Rol, 2019:6):

- Turizmde hizmet kalitesinin ve yönetim standartlarının yükseltilmesi,

- Turizm eğitimcileri ve yöneticileri arasındaki işbirliğinin sağlanması,
- İş kalitesinin ve müşteri tatmininin artırılması,
- Turizm sektöründeki eğitim maliyetlerinin ve iş kazalarının azaltılması,
- Sektörün gereksinimlerine paralel olarak, turizm öğrencilerinin yeterli nitelik ve nicelikte mezun edilmesi ve istihdam edilmelerinin sağlanması,
- Turizm sektörünün sürdürülebilir gelişimini ve yerel halkların turizme ilgilerini ve turizm bilincini artırmak.

Kariyer gelişimi için eğitimin yanı sıra işyerindeki uygulamalar da (mentorluk) güçlü bir stratejidir. Mezunlar, işyerinde yöneticileri tarafından yönlendirilir, desteklenir, izlenir ve deneyim kazanırlar. İşyeri deneyimleri ne kadar fazlaysa, gelirleri o kadar yüksek olur ve iş tatminlerine hızlı şekilde katkı sağlar. Çalışanların eğitimi diğer işletmelerle rekabette önemli avantajlar sağlar. Bu avantaj şirkete olduğu kadar öğrencilerin kariyerlerine de katkı sağlamalıdır. (Silitonga, 2021:76)

Bireylerde kariyer olgusunun ilköğretim yıllarından itibaren başladığı söylenebilir. Aile, cinsiyet, temel ihtiyaçlar, kişisel özellikler gibi birçok farklı değişkenin etkisiyle gelişen kariyer düşüncesi yetişkinliğe kadar sürmektedir. Bu süreçte kariyer planlamasının önemi oldukça büyüktür. Bireylerin kişisel, sosyal ve ekonomik birçok etkeni göz önüne alarak kendilerine uygun iş alanlarını belirlemeleri ve buna göre gelişim göstermeye, zamanı planlamaya ve gerekli eğitimleri almaya çabalamaları başarılı olmalarının önünü açmaktadır. (Olca & Düzgün, 2015:51)

Kariyer; insan hayatı boyunca mesleki anlamda atılan adımların tamamını kapsamaktadır. Bu süreçte kariyerin dört aşamadan oluştuğu söylenebilir. İlk aşama özellikle ergenlik çağlarında kişinin kendisini tanımaya başlamasıyla oluşan keşif aşamasıdır. İkinci aşama; iş arayışı, işe kabul edilme ve ilk iş deneyiminin yaşandığı iş hayatına giriş aşamasıdır. Üçüncü aşamada bireyler mesleki anlamda kendilerini ispat etme ve bu yolla saygın ve başarılı bireyler olmaya çalışmaktadır. Son aşama ise hayallerini gerçekleştirdikleri ve hedeflerine ulaştıkları zirve aşamasıdır. (Gökdemir, Korkmaz, Bozdoğan, & Kahraman, 2021:109)

Türkiye’de meslek yüksekokullarının sayısının hızla artmasına rağmen, bu okullardan mezun olan öğrencilerin dört yıllık eğitim veren fakülte veya yüksekokullardan mezun olan öğrencilere nazaran özellikle yüksek gelir elde etme ve iş güvencesi açısından dezavantajlı olduğu yönünde bir inanış mevcuttur (Kayaalp, 2018:35). Ülke genelinde artış gösteren meslek yüksekokullarının sektörel ihtiyaçları karşılamaya dönük meslek yüksekokulları, araştırma-geliştirme faaliyetlerine dönük meslek yüksekokulları, ara eleman ve mühendis adayı yetiştiren meslek yüksekokulları gibi farklı sınıflandırılmaları ihtiyacı olduğu yönünde görüşler de öne sürülmektedir. (Kaysi, 2020:981)

Mesleki eğitimde özellikle dört temel gereksinim ön plana çıkmaktadır. Bu gereksinimler; eğitime erişimin iyileştirilmesi, beceri ediniminin ve eğitim kalitesinin iyileştirilmesi, beceri kullanımını iyileştirilmesi ve sistem kapasitesinin iyileştirilmesi şeklinde sıralanabilir. Ayrıca mesleki eğitimin işgücü piyasası ve öğrenci ihtiyaçlarıyla paralel olması gerekmektedir. (Harris & Berwyn, 2020:187)

Modern ve post modern kariyer kuramlarına göre bireylerin kariyer gelişimlerinde bireysel kontrol faktörü ön plana çıkmaktadır. Bu durumda bireyler kariyer gelişimlerinde karar verici durumda olarak aktif rol oynamakta ve bu söz konusu gelişim sürecini kontrol altına alabilmektedirler (Serbes, 2024:194). Bu görüşten hareketle mesleki eğitimin yukarıda sayılan gereksinimlerinin yanı sıra öğrencilerin davranışları da kariyerleri üzerinde etkili

olmaktadır. Başka bir ifade ile öğrenciler, kendi kariyerlerinin gelişim sürecini kontrol altında tutabilmeli ve kariyer gelişimlerinde aktif rol oynayabilmelidir.

Meslek yüksekokullarının turizm ile ilgili programlarını tercih eden öğrencilerin turizm sektöründe istihdama dönük kariyer hedeflerinin olduğu varsayımından hareketle, bu öğrencilerin eğitim öncesi kariyer beklentileri ile eğitim sonrası kariyer durumlarının karşılaştırılmasının amaçlandığı bu çalışmada;

- Öğrencilerin eğitim sürecinin (öğrencilerin bakış açısı ile) ne denli verimli olduğu,
- Mezun öğrencilerin turizme dönük kariyer planlarının zaman içerisinde değişime uğrayıp uğramadığı,
- Mezun öğrencilerin hedeflerinin ne ölçüde gerçekleştiği
- Sözkonusu öğrencilerin ileriye dönük kariyer planlarının ne olduğu gibi cevaplara ulaşılması planlanmıştır.

Bu sayede, turizm eğitimi alan öğrencilerin mesleki eğitim veren yüksekokullardan beklentileri, eğitim ve istihdam sürecinde karşılaştıkları sorunlar, başarılı olduğunu düşünen öğrencilerin izledikleri kariyer aşamaları, başarısız olduğunu düşünen öğrencilerin ise (kendi bakış açıları ile) hangi konularda gelişim gösteremedikleri gibi sonuçlara da ulaşılacağı öngörülmüştür.

İlgili Literatür

Türkçe turizm alanyazını incelendiğinde, ön lisans öğrencilerinin mezuniyet öncesi kariyer hedefleri ile mezuniyet sonrası kariyer durumlarının karşılaştırıldığı bir çalışmaya rastlanmamıştır. Ancak “Turizm lisans mezunlarının istihdam ve kariyer durumlarının incelenmesi” isimli benzer çalışmada katılımcıların yarıdan fazlasının lisans düzeyinde turizm eğitiminin isteyerek tercih ettikleri, ancak mezuniyet sonrasında %49,2 oranında katılımcının turizm sektöründe çalışmadığı, %35,6 oranında katılımcının turizm sektöründe çalışmaya devam ettiği sonucuna ulaşılmıştır.(Temizkan, Ceviz, Cankul , 2019:455).

Ön lisans düzeyinde turizm eğitim gören öğrencilerin kariyer algılarına ve planlamalarına dönük çalışmalar mevcuttur. Pektaş (2019), söz konusu öğrencilerin kariyer planlamaları ve turizm sektörüne yönelik algılarını incelediği çalışmada, öğrencilerin büyük kısmının turizm eğitimini kendi isteğiyle seçtiği, yarıya yakın öğrencinin mezuniyet sonrası kendi işini kurmak veya üst düzey yönetici olmak istedikleri ve mevsimlik olarak çalışmak istemedikleri, öğrencilerin genellikle genel liselerden mezun olduğu ve eğitim hayatına başladıktan sonra turizmle ilgili görüşlerinin değiştiği gibi sonuçlara ulaşmıştır (Pektaş, 2019:140)

Ön lisans düzeyinde turizm eğitimi alan öğrencilerin kariyer algılarını inceleyen başka bir çalışmada, öğrencilerin turizm sektöründe kariyer yapmaya olumlu baktıkları, öğrencilerin iş tecrübesi ile kariyer algıları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı sonucu ortaya çıkmıştır (Çuhadar & Çetintürk, 2016:64).

Lisans düzeyinde turizm eğitimi alan öğrencilerin turizm sektörü ile ilgili tutumlarının mezuniyet sonrası kariyer seçimlerine etkilerinin araştırıldığı bir diğer çalışmada ise, öğrencilerin büyük kısmının turizm eğitimini isteyerek seçmelerine rağmen mezuniyet sonrasında turizm sektöründe kariyer yapmak istemedikleri, kendi kişiliklerini turizme uygun gören öğrencilerin turizmde kariyer yapmaya daha eğilimli olduğu, turizm sektöründeki çalışma koşullarının öğrenciler tarafından zor ve yorucu olarak değerlendirildiği buna karşı terfi olanakları ve ücret düzeyinin yetersiz bulunduğu ortaya çıkmıştır. (Pehlivan,2008: 86)

Turizm ve konaklama işletmeciliği mezunlarının istihdam edilebilirliği ile ilgili yapılan bir diğer çalışmada, staj dönemlerinin ve öğrencilerin sektörel ihtiyaçlar doğrultusunda eğitilmesinin kariyer başarısındaki önemi ortaya çıkmıştır. Buna göre staj dönemi, öğrencilerin yeterliliklerinin test etmek için önemli bir fırsattır. Sektörün gereklerinin farkında olmak, öğrencilerin daha başarılı olmalarında ve işletmeye katkı sağlamalarında etkili olmaktadır. Mezunların başarı düzeyini artırmak için öğretim elemanlarının da güncel stratejiler geliştirmeleri gerekmektedir. Öğrencilerin sektörün durumu ve gereklilikleri hakkında yeterince bilgi sahibi olmaları, bunun yanı sıra istihdam olanakları konusunda bilgilendirilmeleri motivasyonlarını artırıcı bir etki yaratacaktır. (Rok, 2013:84)

Ön lisans düzeyinde turizm ile ilgili programlarda öğrenim gören öğrencilerinin kariyer tutum düzeylerinin incelendiği bir araştırmada, girişimcilik düşüncesinin öğrenciler tarafından ön plana çıkarıldığı görülmüştür. Öğrenciler, bilgi ve deneyimlerini çoğunlukla kendi iş yerlerini kurmak ve kendi düşüncelerini hayata geçirebilecekleri işlerle ilgilenmek için kullanmak istemektedir. Ayrıca öğrencilerin yönetsel ve teknik yetkinlik değerleri, otonomi ve saf meydan okuma değerlerini etkilemektedir. (Çarıkçı & Morçin, 2014:77)

Bu çalışma, alanyazında mevcut olan çalışmalardan farklı olarak, mezun öğrencilerin eğitim öncesi kariyer beklentileri ile mezuniyet sonrası gerçekliklerin karşılaştırılmasını amaçlamaktadır.

Yöntem

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden yapılandırılmış karşılıklı görüşme tekniği kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 2012 yılından itibaren Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi'ne bağlı olarak eğitim-öğretime devam eden Marmaris Turizm Meslek Yüksekokulu'ndan mezun yirmi dört öğrenci oluşturmaktadır.

Marmaris Turizm Meslek Yüksekokulu, 2024 yılı itibari ile iki bölüm ve bu bölümlere bağlı toplam beş programla eğitim öğretime devam etmektedir. Otel, Lokanta ve İkram Hizmetleri Bölümü bünyesinde Turizm ve Otel İşletmeciliği, Aşçılık ve İkram Hizmetleri olmak üzere üç program, Seyahat Turizm ve Eğlence Hizmetleri Bölümü bünyesinde ise Turist Rehberliği ve Turizm Animasyonu olmak üzere iki program mevcuttur. İlk mezunlarını 2014 yılında veren yüksekokul, turizm işletmelerinin yoğun olduğu İçmeler mahallesinde yer almaktadır.

Bu araştırmada kullanılan verilerin toplanabilmesi için gerekli olan etik kurul izin belgesi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Araştırmaları Etik Kurulunun 27.11.2024 tarih ve 134 numaralı karar numarası ile alınmıştır.

Araştırma kapsamında on ikisi erkek, on ikisi kadın olmak üzere toplam yirmi dört katılımcı ile yüz yüze veya telefonla görüşmeler yapılmıştır. Görüşmeler, 2024 yılının Aralık ayında yapılmıştır. Tüm katılımcılarla aynı dönemde görüşülmüştür. Hem kadın hem de erkek öğrencileri kendi içlerinde analize tabi tutarken güvenilirliği sağlamak adına her cinsiyetten eşit sayıda katılımcıya yer verilmiştir. Yüksekokul kayıtlarından elde edilen mezun listesi üzerinden (bilgisayar üzerinden rastgele seçilerek) basit tesadüfi örnekleme yöntemiyle ulaşılan yirmi dört öğrenciyle yapılan görüşmeler sonucunda toplanan veriler, betimsel analiz ve içerik analizi yöntemleriyle çözümlenmiştir. Analiz aşamasında NVivo programından yararlanılmıştır.

Katılımcılara öncelikle yaş, medeni hal, geldikleri (ailelerinin bulunduğu) şehir, yaşadıkları şehir, aylık gelir gibi demografik sorular yöneltilmiştir. Demografik soruları katılımcıların eğitimleri ve iş deneyimleri ile ilgili sorular izlemiştir. Demografik sorular dışında katılımcılara yöneltilen diğer sorular şöyledir:

- Hangi tür liseden mezun oldunuz?
- Ön lisans eğitimi öncesinde iş deneyiminiz var mıydı? Varsa ne kadar süre ve hangi görevde çalıştınız?
- Turizm alanında eğitim görmeye karar verirken hedefiniz neydi?
- Hangi programda eğitim gördünüz? Sizce eğitim hayatınız verimli miydi?
- Ön lisans eğitimi sürecinde (staj dahil) iş deneyiminizin süresi ne kadardır? Bu süreçte hangi görevlerde çalıştınız?
- Kaç yıl önce mezun oldunuz?
- Ön lisans turizm eğitimi sonrası başka bir okulda eğitim aldınız mı?
- Ön lisans diplomanızı bir işe başvururken veya farklı bir sebeple kullandınız mı?
- Şu an hangi sektörde ve hangi işte çalışıyorsunuz?
- Maaşınız tatmin edici düzeyde mi?
- Turizm dışında bir sektör tercih ettiyseniz bunun sebebi nedir?

Bulgular

Katılımcıların Demografik Özelliklerle İlgili Bulgular

Katılımcıların yaşları 22 ile 34 arasında değişmektedir. Yaş ortalamaları ise 25,88'dir. Erkek katılımcıların yaş ortalaması 25,83 iken kadınların yaş ortalaması 25,91'dir. Katılımcıların beşi (%20,83) evli, on dokuzu (%79,17) bekar. Evli katılımcıların üçü kadın, ikisi erkektir.

Gelir durumlarına verilen cevaplar incelendiğinde yirmi dört katılımcının yirmi ikisinin çalıştığı, iki katılımcının ise çalışmadığı tespit edilmiştir. Çalışmayan iki katılımcı da kadındır. Çalışmayan kadınlardan biri, evli diğeri bekar. Çalışmayan kişilerden bekar olan katılımcı gelirinin olmadığını ancak kısa süre önce işten ayrıldığını ve son iş yerinde 15 bin TL maaş aldığını, evli olan katılımcı ise aylık 10 bin TL gelirinin olduğunu beyan etmiştir.

Çalışan katılımcıların aylık gelirleri asgari ücret ile (2024 yılında 17.002 TL) ile 75 bin TL arasında değişmektedir. Çalışan yirmi iki katılımcının aylık gelirlerinin ortalaması 32.045 TL olarak tespit edilmiştir. Çalışan kadınların aylık gelir ortalaması 33.200 TL iken, çalışan erkeklerin aylık gelir ortalaması 31.083 TL'dir.

Biri hariç tüm katılımcılar, ön lisans eğitimi aldıkları (yüksekokulun bulunduğu) Marmaris'e turizm eğitimi almak için farklı yerlerden geldiklerini belirtmiştir. Bu katılımcıların beşi, ön lisans eğitiminden sonra Marmaris'te yaşamaya devam etmiştir. Eğitim öncesinde Marmaris'te yaşadığını beyan eden tek katılımcı da çalışma yaşamına Marmaris'te devam etmektedir. Başka bir ifade ile yirmi dört katılımcının (üçü kadın, üçü erkek) altısı (%25) yaşamına Marmaris'te devam etmektedir. Diğer on sekiz katılımcının (altısı kadın, beşi erkek) on biri (%45,83), eğitim sonrasında daha önce yaşadıkları (doğdukları veya ailelerinin yaşadığı) yerlere geri dönmüştür. Farklı şehirlerden eğitim için Marmaris'e gelmiş olan (dördü kadın, üçü erkek) yedi katılımcı (%29,17) ise çalışma yaşamlarına (Marmaris veya daha önce yaşadıkları yer dışındaki) üçüncü bir şehirde devam etmektedir.

Çalışma yaşamlarına eğitim gördükleri ilçe olan Marmaris'te devam eden katılımcıların aylık gelir ortalaması 27.500 TL iken, ön lisans eğitimi öncesinde yaşadıkları şehirlere geri dönen katılımcıların aylık gelir ortalaması 22.909 TL, çalışma yaşamlarına üçüncü bir şehirde devam eden katılımcıların aylık gelir ortalaması ise 42.571 TL olarak tespit edilmiştir.

Tablo 1. Mezuniyet Tarihlerine Göre Demografik Özellikler, Aylık Gelir ve Eğitimle İlgili Bulgular

No	Cinsiyet	Yaş	Medeni Hal	Mezuniyet Yılı	Aylık Gelir (TL)	Ön Lisans Öncesi İkamet Yeri	Ön Lisans Sonrası İkamet Yeri	Ön Lisans Sonrası Eğitim	Mezun Olunan Lise Türü
1	Kadın	30	Evli	2015	30.000	İstanbul	Marmaris	Konaklama İşletmeciliği (Uzaktan)	Düz Lise
2	Kadın	30	Evli	2015	10.000	İstanbul	İstanbul	Konaklama İşletmeciliği (Uzaktan)	Düz Lise
3	Kadın	29	Evli	2017	26.000	Bodrum	Bodrum	Maliye (Uzaktan)	Mesleki ve Teknik Lise
4	Erkek	27	Bekar	2018	35.000	Trabzon	Trabzon	Turizm İşl. (Uzaktan)	Özel Kolej
5	Erkek	31	Bekar	2019	35.000	Ankara	Marmaris	Yok	Anadolu Lisesi
6	Kadın	25	Bekar	2019	48.000	Hatay	ABD	Turizm İşl. (Lisans Üstü)	Turizm Lisesi
7	Erkek	26	Evli	2020	40.000	Ankara	Ankara	Adalet (Uzaktan)	Turizm Lisesi
8	Kadın	24	Bekar	2020	20.000	Ankara	Marmaris	Yok	Turizm Lisesi
9	Erkek	27	Bekar	2020	17.000	Marmaris	Marmaris	Yok	Turizm Lisesi
10	Kadın	27	Bekar	2020	23.000	Bingöl	Marmaris	Adalet (Uzaktan)	Anadolu Lisesi
11	Erkek	24	Bekar	2020	40.000	Tekirdağ	Antalya	Yok	Anadolu Lisesi
12	Kadın	24	Bekar	2021	0	Mersin	Mersin	Yok	Anadolu Lisesi
13	Erkek	24	Bekar	2021	17.000	Adana	Adana	Askeri Eğitim	İmam Hatip Lisesi
14	Erkek	24	Bekar	2021	17.000	Uşak	Uşak	Yok	Anadolu Lisesi
15	Kadın	28	Bekar	2021	24.000	Malatya	Ankara	Yok	Anadolu Lisesi
16	Erkek	25	Bekar	2021	25.000	Ankara	Ankara	Yok	Düz Lise
17	Kadın	25	Bekar	2021	75.000	İzmir	Dubai	Yok	Güzel Sanatlar Lisesi
18	Kadın	22	Bekar	2021	43.000	Denizli	Denizli	Yok	Mesleki ve Teknik Lise
19	Kadın	24	Bekar	2021	26.000	Balıkesir	Antalya	Yok	Anadolu Lisesi
20	Kadın	23	Bekar	2022	17.000	Bursa	Bursa	Yok	Mesleki ve Teknik Lise
21	Erkek	34	Evli	2022	60.000	İzmir	Antalya	Sanat Tarihi (Örgün)	Anadolu Lisesi
22	Erkek	23	Bekar	2022	25.000	Ankara	Bodrum	Aşçılık (Uzaktan)	Mesleki ve Teknik Lise
23	Erkek	22	Bekar	2022	40.000	Ankara	Marmaris	Yok	Mesleki ve Teknik Lise
24	Erkek	23	Bekar	2023	22.000	Kastamonu	İstanbul	Yok	Anadolu Lisesi

Katılımcıların Eğitim Hayatıyla İlgili Bulgular

Katılımcıların dokuzu (%37,5) Anadolu lisesinden, beşi (%20,83) mesleki ve teknik liseden, dördü (%16,67) turizm lisesinden, üçü (%12,5) düz liseden mezun olmuştur. Diğer üç katılımcı ise (%12,5) diğer liselerden (İmam Hatip Lisesi, özel kolej, güzel sanatlar lisesi) mezundur.

Katılımcıların mezuniyet tarihleri 2015 ila 2023 yılları arasında değişmektedir. On katılımcı, Turizm ve Otel İşletmeciliği, dokuz katılımcı Turist Rehberliği, üç katılımcı Aşçılık programından mezundur. Diğer iki katılımcıdan birisi Turizm Animasyonu, diğeri ise İkram Hizmetleri programından mezun olmuştur.

Yirmi dört katılımcının on beşi (%62,5), ön lisans turizm eğitiminden sonra farklı bir yükseköğretim programında eğitime devam etmediklerini belirtmiştir. Bu katılımcılardan biri, vatani görevini yerine getirdikten sonra astsubay olmak amacıyla altı ay askeri eğitim almış ancak bu göreve devam etmemiştir. Diğer dokuz katılımcı ise (%37,5) eğitime farklı bir yükseköğretim programında devam etmiştir. Söz konusu dokuz katılımcının dördü, turizmle ilgili programlara (Turizm İşletmeciliği, Konaklama İşletmeciliği, Aşçılık) uzaktan eğitim yöntemiyle devam ederken, iki mezun öğrenci Adalet, bir mezun öğrenci ise Maliye programına uzaktan eğitim yöntemiyle devam etmiştir. Öğrencilerden birisi Sanat Tarihi programına örgün olarak devam ederken, bir öğrenci ise Amerika Birleşik Devletleri'nde Turizm alanında lisans üstü eğitime devam etmektedir.

Ön lisans diploması aldıktan sonra eğitime devam etmeyen on beş katılımcının sekizi erkek, yedisi kadındır. Eğitime devam eden dokuz katılımcının ise dördü erkek, beşi kadındır. Eğitime devam etmeyen katılımcıların aylık gelir ortalaması 27.866 TL iken, eğitime devam etmiş olan katılımcıların aylık ortalama gelirleri 33.000 TL'dir.

Dokuz katılımcı (%37,5) ön lisans eğitimi öncesi herhangi bir iş deneyimine sahip değilken, on beş katılımcı ise (%62,5) iş deneyimine sahip olduğunu belirtmiştir. Söz konusu on beş katılımcının ön lisans öncesi iş deneyimleri incelendiğinde, on dört katılımcının otel, kafe, bar, restoran, eğlence merkezi gibi turizm işletmelerinde çalıştıkları, sadece bir katılımcının satış mağazasında görev aldığı belirlenmiştir. Katılımcıları ön lisans eğitimi öncesi iş deneyimi süreleri iki ile dört yaz sezonu arasında değişmektedir.

Katılımcılardan on dokuzu (%79,17), eğitim sırasında farklı sürelerde iş deneyimlerine sahip olduklarını belirtmiştir. Söz konusu on dokuz katılımcının iş deneyimi süreleri bir ay ile iki yaz sezonu arasında farklılık göstermektedir. İş deneyimine sahip tüm katılımcılar, turizm sektöründe faaliyet gösteren otel, seyahat acentesi, restoran, bar, kafe, pastane gibi işletmelerde deneyim kazanmıştır. Diğer beş katılımcı ise (%20,83), ön lisans eğitimi gördükleri süreçte herhangi bir iş deneyimine sahip olmadıklarını ifade etmişlerdir. Eğitim sırasında iş deneyimine sahip olmayan beş katılımcıdan dördünün, eğitimlerinin tamamladıktan sonra daha önce ikamet ettikleri/ailelerinin yaşadığı yerlere geri döndükleri ve turizm sektöründen farklı sektörlere yöneldikleri tespit edilmiştir.

Yirmi bir katılımcı (%87,5), eğitim hayatlarının verimli geçtiğini belirtirken, iki katılımcı (%8,33) pandemi döneminde eğitim gördüklerinden dolayı verimsiz bir eğitim süreci geçirdikleri ifade etmişlerdir. Bir katılımcı ise (%4,17), eğitim hayatının nispeten verimli geçtiğini, iş hayatında okuldan daha çok şey öğrendiğini belirtmiştir. Eğitim sürecinin verimli geçtiğini belirten katılımcılar, bu süreci birbirlerinden farklı ve öznel ifadelerle değerlendirmişlerdir. "Sizce eğitim hayatınız verimli miydi?" Sorusuna verilen yanıtlardan bazıları şu şekildedir:

“Evet, hem dersleri hem hayatı, kendi ayaklarım üzerinde durmayı öğrendim. Zorluklarla pahalılıkla yaşamayı öğrendim.” (7 Numaralı Katılımcı)

“Evet, hayat görüşümü değiştirdi. Daha çok satış-pazarlamaya yeteneğim olduğunu keşfettim” (4 Numaralı Katılımcı)

“Eğitimimin bir kısmı pandemi dönemine denk geldi. Bu sebeple uygulamalı dersler uzaktan yapıldı. Benim için olumsuz bir durum oldu. Verimli geçti diyemem.” (16 Numaralı Katılımcı)

“Çok verimliydi. Hocalarım bakış açımı çok değiştirdi. Ama çok çalıştığımı da söyleyeyim” (21 Numaralı Katılımcı)

“Yüzde 50 verimli geçti diyebilirim. Okuldan önce de iş deneyimim vardı. İş hayatında okuldan daha çok şey öğrendim” (10 Numaralı Katılımcı)

“Uygulamalı eğitim, okul tarafından otellerle kurulan bağlantılar çok işimize yaradı. Okuldan mezun olmadan önce bar şefliğine yükseldim.” (9 Numaralı Katılımcı)

On katılımcı (%41,67), mezuniyet sonrasında ön lisans diplomasını herhangi bir sebeple kullanmadıklarını ifade etmiştir. On dört katılımcı (%58,33) ise ön lisans diplomasını farklı sebeplerle kullanmıştır. Söz konusu ön dört katılımcının diplomalarını nasıl ve hangi amaçlarla kullanabildiklerine dair ifadelerinden ortaya çıkan ana başlıklar aşağıdaki gibidir:

- İş başvurusu (Özel Sektör) (1, 3, 10, 11, 12, 14, 15 ve 17 numaralı katılımcılar)
- Devlet Memurluğuna Atanma (5 ve 7 numaralı katılımcılar)
- Kadro Derecesini Yükseltme (7 numaralı katılımcı*)
- Dikey Geçiş Sınavına Giriş (2,4 ve 6 numaralı katılımcılar)
- Turist Rehberliği Kokartı Alma (21 numaralı katılımcı)
- Dil Bildiğini Kanıtlama (12 numaralı katılımcı*)
- Yurtdışında Çalışma (17 numaralı katılımcı*)

(*7, 12 ve 17 numaralı katılımcılar diplomayı birden çok amaçla kullandıklarını ifade etmiştir.)

Katılımcıların Eğitim Öncesindeki Hedefleri ve Günümüzdeki Durumlarıyla İlgili Bulgular

Katılımcıların “Turizm alanında eğitim görmeye karar verdiğinizde hedefiniz neydi?” sorusuna verdikleri yanıtlar incelendiğinde, söz konusu hedeflerin

- Turizmde kariyer,
- Turizm sektöründe girişimcilik,
- Devlet memuru olmak,
- Sosyalleşmek,
- Yurtdışına çalışmak,
- Farklı kültürler tanımak gibi başlıklar altında toplanabileceği görülmüştür.

Bir öğrencinin bu başlıklardan birden fazlası içerisinde değerlendirilebilecek hedefleri olabildiğini belirtmek gerekir.

Yirmi dört katılımcının on ikisi (%50), turizm eğitimi almaya karar verdikleri sırada bu alanla ilgili net bir kariyer hedeflerinin olduğunu belirtmişlerdir. Katılımcıların kariyer hedeflerinin turist rehberliği, aşçılık, konaklama işletmelerinin çeşitli kademelerinde yöneticilik gibi turizm sektörünün farklı alanlarıyla ilgili olduğu görülmüştür. Bu öğrencilerden ikisi, eğitimlerine devam etme ve lisans eğitimi alma amacına da sahip olduklarını belirtmişlerdir.

Katılımcılardan üçü (%12,5), turizm eğitimi almaya karar verirken, turizm sektörü içerisinde kendi işletmelerini kurma amaçları olduğunu belirtmişlerdir. Söz konusu üç öğrenci; otel işletmek, kendi restoranını açmak ve kafe-bar işletmek gibi amaçlarla turizm eğitimine yönelmiştir. Sosyalleşmek, farklı kültürler tanımak, yabancı dil öğrenmek amacıyla turizmi seçenler olduğu gibi tatil beldelerinin cazibesi sebebiyle bu alanda eğitim görmeye karar verenler de mevcuttur.

Bir katılımcı, ön lisans diploması ile devletin verdiği haklardan yararlanma amacı taşıdığını, diğer bir katılımcı evlilik yoluyla yurtdışına gitmek istediğini ve bu yüzden turizme yöneldiğini belirtmiştir. Katılımcıların verdikleri cevaplar Tablo 2’de daha net görülebilir. Tablo 2’deki veriler incelendiğinde on bir katılımcının (%45,83) turizm sektöründe çalışmaya devam ettiği, on üç katılımcının ise (%54,17), turizm dışındaki sektörlerde çalışmakta olduğu veya görüşmeler sırasında herhangi bir işte çalışmadığı anlaşılmaktadır. Turizm sektörüne devam etmeyen on üç katılımcının yedisi kadın, altısı ise erkektir. Turizm sektöründen farklı sektörlerle yönelen katılımcılar, farklı sektörleri tercih etmelerinin veya başka bir ifade ile turizm sektöründe çalışmamalarının sebebinin Tablo 3’te yer alan yanıtlarla ifade etmişlerdir.

Tablo 2. Eğitim Öncesi Hedeflerle Mevcut Durumun Karşılaştırılması

Katılımcı No	Turizm alanında eğitim görmeye karar verirken hedefiniz neydi?	Şu an hangi sektörde ve hangi görevde çalışıyorsunuz?
1	<i>“Turizmi sosyal bir insan olduğum ve yabancı dili çok sevdiğim için seçtim.”</i>	Kargo firmasında müşteri temsilciliği
2	<i>“Turist rehberi olmak amacıyla seçtim.”</i>	Çalışmıyor. Ev hanımı.
3	<i>“Turizmi seviyorum ancak net bir kariyer hedefim yoktu. Üniversite de aldığım muhasebe dersinden sonra muhasebeci olmak istediğime karar verdim.”</i>	Yeminli Mali Müşavir bürosunda Denetçi Yardımcısı
4	<i>“Kendi işimi kurmak, kendi otelimi işletmek istiyordum.”</i>	Otomotiv sektöründe satış danışmanı
5	<i>“Turizmi seviyorum, yabancı dil öğrenmeyi, yabancılarla sohbeti seviyorum. Net bir kariyer hedefim yoktu. Özel durumlarım sebebiyle diplomayı aldıktan sonra devletin verdiği hakları kullanmak amacındaydım.”</i>	Sağlık alanında Devlet Memuru
6	<i>“Turizm lisesi çıkışlıyım. Lise stajlarım sırasında insanları gülümsetmek ve onlara yardımcı olmak çok güzel bir duyguydu. Bu sebeple turizme devam kararı aldım.”</i>	Doktora öğrencisi ve akademisyen (Yurtdışı)
7	<i>“Kendi restoranımı açmak istiyordum.”</i>	Ağırlama alanında Devlet Memuru
8	<i>“Lisansı tamamlamak ve otel yöneticisi olmak istiyordum.”</i>	Butik otel yöneticisi
9	<i>“İşyeri açmak, kendi işini kurmak, kafe-bar tarzı bir yer işletmek istiyordum.”</i>	Kuyumculuk ve hediyelik eşya alanında satış danışmanı
10	<i>“Hedefim yoktu. Deneyim gözüyle baktım. Farklı kültürler farklı insanlar arkadaş olmak ve kendimi geliştirmek istiyordum.”</i>	Konaklama işletmesinde orta düzey yönetici

Tablo 2. Eğitim Öncesi Hedeflerle Mevcut Durumun Karşılaştırılması (devamı)

11	"Tatil beldesinde çalışmak ve hareketli bir turizm merkezinde okumak istiyordum. Otel yöneticisi olmak istiyordum."	Konaklama işletmesinde orta düzey yönetici
12	"Gezmek, eğlenmek, öğretmekti. Turist Rehberi olmaıktı."	Çalışmıyor. En son yapılan iş bir eğitim kurumunda sekreterlik.
13	"Memleketimden uzaklaşmak ve bir turistle evlenip yurtdışına gitmek niyetindeydim."	Diş hekimisi asistanı
14	"Mezun olduğum liseden dolayı ek puan alıyordum. Büyük bir otelde genel müdür olmak istiyordum."	Fabrika çalışanı
15	"Hedefim büyük bir otelde muhasebe müdürü olmaıktı."	Eğlence sektörü çalışanı
16	"İyi bir şef aşçı olmak istiyordum."	Otel Mutfağında kısım şefi
17	"Hedefim lisansa tamamlamak ve ileride yönetici olmaıktı."	Reklam ve Sosyal Medya Yöneticiliği (Yurtdışı)
18	"Merak üzerine yazmıştım. Şans eseri denk geldi. Net bir hedefim yoktu."	Sağlık alanında Devlet Memuru
19	"Farklı kültürleri öğrenmek ve insanları daha iyi tanıyarak hayata bakış açımı sürekli olarak değişken tutabilmek için, insanları gülümsetmek için turizmi seçtim."	Konaklama işletmesinde orta düzey yönetici
20	"Turist rehberi olmak amacıyla seçtim."	Aydınlatma sektörü çalışanı
21	"Turist rehberi olmak, bilgimi paraya dönüştürmek, Türkiye'yi ve dünyayı araştırmak ve gezmek istiyordum."	Kokartlı turist rehberi
22	"Ağabeyim aşçılık okuyordu, ondan etkilendim. Kariyer hedefim mutfak şefi olmaıktı."	Otel Mutfağında kısım şefi
23	"Çocukluk hayalim olan aşçılık mesleğini icra etmek için seçtim."	Otel Mutfağında pastane çalışanı
24	"Asıl hedefim öğretmenlikti. Olmadı. Turizmde hedefim yoktu. Okulun bulunduğu yer güzel. Sağlık sorunlarım vardı. Memleketimden biraz uzaklaşmak, hava değişimi istedim."	Liman işletmesinde karşılama görevlisi

Tablo 3. Turizm Dışındaki Sektörleri Tercih Sebebi

Katılımcı No	Turizm dışında bir sektör tercih etmenizın sebebi nedir?
1	"Sezonluk olması sebebiyle turizmi tercih edemedim."
2	"Yabancı dil eksikliğinden dolayı turist rehberliği yapamadım."
3	"Yüksekokulda aldığım muhasebe dersinden sonra kararım serbest muhasebeci olmak yönünde değişti."
4	"Amacım kendi yerimi açmaıktı. Pandemiden dolayı yapamadım. Birikimimi riske atmak istemedim. Otelde çalışmaya başladım. Çalıştığım otel kapandı. Patronum otomotiv sektörüne geçti Ben de onunla otomotiv sektöründe devam ettim."
5	"Çocuk esirgeme kurumunda yetiştim. Devlet birçok kuruma girme hakkı veriyordu. Abimin sağlık sorunlarına yardımcı olmak için sağlık sektörünü seçtim."
9	"Ben uzun süre otellerde çalışıp 10-15 yılımı şef, müdür olmak için harcamak istemiyorum. Daha hızlı bir şekilde nasıl para kazanırım düşüncesindeyim. Çünkü amacım işletme açmak. Yeterli parayı bulup kafe-bar tarzı bir yer açmak istiyorum. Otelde çalışarak bunu yapacak parayı biriktirebileceğimi düşünmüyorum."
12	"Yaşadığım yerden ailevi sebeplerle ayrılamadım. Yaşadığım yerde de turizm çok sınırlı."
13	"Beni zorlayan yabancı dil oldu. Biraz İngilizcem vardı ama yeterli değildi. Bana göre yeterince ilerlemek için iki-üç dil bilmek lazım. Yoksa en fazla komi, garson, şef diye gidersin."
14	"Dil sorunu yüzünden devam edemedim."
17	"Pandemi fikirlerimi biraz değiştirdi. Böyle bir durumda fiziksel olarak işe gitmeden yapabileceğim bir sektör arıyordum. Sosyal medyaya merak saldım. Bu süreçte de reklam sektörü ile ilgili eğitimler ve sertifikalar aldım."
18	"Okul süresince hiç çalışmadım. Okul öncesinde de deneyimim yoktu. İstikrarlı, sezonluk olmayan bir iş arıyordum. KPSS'yi kazanarak memur oldum."
20	"Baba mesleğimi (Aydınlatma Sektörü) icra etmek istedim. Çocukken de ilgim ve deneyimim vardı."
24	"Aslında acente istiyordum ama acente bağlantım yoktu. Eğitimim sırasında çok kısa süre otellerde çalıştım. Lojmanlar kötü, çalışanlara değer verilmiyor. İşe girerken değer veriliyor, sonra köle gibi muamele ediliyor. Şu an yaptığım iş turizme dönük ama sahil bölgelerinde turizme devam etmek istemiyorum."

Katılımcıların on ikisi (%50) aldıkları ücretin tatminkâr olduğunu belirtirken, on katılımcı (%41,67) aldıkları ücretin tatmin edici olmadığını, iki katılımcı (%8,33) ise orta düzeyde tatminkâr olduğunu belirtmiştir. Maaşlarının tatminkâr olduğunu belirten 11 ve 15 numaralı katılımcılar, maaşlarının “bahşişlerle birlikte” tatminkâr olduğunu, aldığı ücretin tatmin edici olmadığını belirten 10 numaralı katılımcı ise şef olmasından dolayı bahşiş alamadığından aylık gelirinin yeterli düzeye ulaşamadığını belirtmiştir. 4 ve 9 numaralı katılımcılar ise aylık gelirlerinin yaptıkları satışlara göre farklılık gösterdiğini ve kimi zaman oldukça tatmin edici miktarlara çıkabildiğini ifade etmişlerdir.

Sonuç ve Öneriler

Araştırma bulgularından çıkan ilk sonuç, turizm eğitimi almış öğrencilerin mezuniyet sonrasında iş yaşamına %91,66 oranla (24 öğrenciden 22’si) devam ettiklerini göstermektedir. İş yaşamında devam etmeyen iki öğrencinin de kadın olduğunun tespit edilmesi, turizm eğitimi almış tüm erkek öğrencilerin (%100) iş yaşamına devam ettiklerini, kadınların ise %83,33 oranla istihdam edildiğini göstermektedir. Türkiye İstatistik Kurumu’nun (TÜİK) 2024 yılı için 10 Ekim 2024’te açıkladığı ve Temmuz 2024 tarihine kadar hesaplanmış verilere göre Türkiye’de işsizlik oranı %8,8’dir (TÜİK,2024). Araştırma sonuçlarına göre çalışmayan mezun oranı ise %8,34’tür. TÜİK verilerinin ülke genelindeki işsizlik oranını dikkate almasına ve bu araştırma kapsamında görüşülen kişi sayısının küçük bir örnekleme dayanmasına rağmen, araştırma sonuçları ile TÜİK verileri arasında oldukça yakın oranlar ortaya çıktığını görülmektedir.

Mezun öğrenciler 32.045 TL ortalama aylık gelir ile, Türkiye’de mevcut asgari ücret miktarına (17.002 TL) oranla %88,47 daha fazla ücret almaktadırlar. Bu ücretin yeterli olup olmadığı tartışma konusu olabilse de bu oran turizm meslek yüksekokullarından mezun olan bireylerin ekonomik durumu hakkında ve özellikle asgari ücrete kıyasla yapılacak değerlendirmelerde önemli ipuçları vermektedir.

Çalışma yaşamına ailelerinin yaşadıkları yerde veya eğitim gördükleri şehirde devam etmeyip, başka şehirleri tercih eden mezunların gelir ortalamasının aylık 42.571 TL olduğu saptanmıştır. Bu miktar asgari ücrete oranla %250,38 daha yüksek bir ücrettir. Eğitim gördükleri Marmaris’te ortalama 27.500 TL, doğdukları veya yaşadıkları şehirlerde ortalama 22.909 TL ücret alan mezunlar, farklı bir şehirde çalışmayı tercih edenlere oranla çok daha düşük (yarı yarıya yakın) bir ücret almaktadır. Bu sonuçtan hareketle yaşanan veya eğitim görülen şehirler dışında farklı şehirlerdeki iş imkanlarını değerlendiren mezunların, diğer mezunlara nazaran daha iyi ekonomik şartlara sahip olabileceklerini ve yaklaşık iki kat aylık ücretle çalışabileceklerinin ortaya çıktığını söylemek mümkündür. Ayrıca ön lisans turizm eğitiminden sonra, başka bir yükseköğretim kurumuna devam eden bireylerin aylık ortalama geliri de eğitime devam etmeyen bireylere göre %18,42 oranla daha yüksektir. Bu sonuç eğitime devam eden bireylerin gelir düzeyini daha yüksek olduğunu göstermektedir.

Araştırma bulguları, turizm eğitimi sırasında yaşanan iş deneyiminin, mezuniyet sonrasındaki iş yaşamında etkili olduğu sonucunu ortaya çıkarmıştır. Nitekim, turizm eğitimi sırasında iş deneyimine sahip olmayan beş katılımcıdan dördü (%80), eğitimlerini tamamladıktan sonra yaşadıkları yerlere geri dönmüş ve turizm sektörü dışındaki sektörlere yönelmiştir. Bu durumun kişisel tercihler sonucunda ortaya çıkmış olduğu düşünülebileceği gibi “turizm eğitimi sırasında iş deneyimi kazanmamak sebebiyle turizm sektöründen uzaklaşmak” şeklinde de yorumlanabilir. Başka bir ifade ile, turizm eğitimi sürecinde, mezuniyet sonrası kariyer beklentilerinin karşılanabilmesi için aynı zamanda iş deneyimi de oldukça önemlidir ve turizm sektöründeki başarıya direk olarak etki edebilmektedir.

Mezun öğrencilerin büyük çoğunluğu (%87,5) eğitim hayatını verimli bulmaktadır. Ancak mezuniyet sonrasında diplomalarını herhangi bir sebeple kullanma oranları %58,33'te kalmıştır. Bu durum başvuru bazı işlerde diplomaya gerek duymadıklarını veya ön lisans diplomasını kullanmadan da iş bulabildiklerine işaret etmektedir. Buna karşın; ön lisans diplomasının özel sektöre iş başvurusu yapılmasının yanı sıra, devlet memurluğuna başvuru, devlet kadrolarında çalışanlar için kadro derecesini yükseltme, dikey geçiş sınavına giriş, rehberlik kokartı başvurusu, dil bilgisini kanıtlama ve yurtdışında çalışma gibi farklı amaçlarla kullanılabildiği ve oldukça işlevsel olduğu da görülmektedir.

Katılımcıların eğitim öncesi kariyer hedefleri ile mevcut durumları ile ilgili bulguların yer aldığı Tablo 2 incelendiğinde ise aşağıdaki sonuçlara ulaşılmaktadır:

- Katılımcıların on birinin (%45,83), eğitim öncesinde belirledikleri hedeflere ulaşmış oldukları veya söz konusu hedefe oldukça yaklaştıkları anlaşılmaktadır (3,5,6,8,11,16,17,19,21,22,23 numaralı katılımcılar).
- Başlangıçta net bir kariyer hedefi olmayan üç katılımcının, mevcut kariyer durumlarından memnun oldukları görülmektedir (1, 10 ve 18 numaralı katılımcılar).
- İki katılımcının başlangıçtaki hedeflerinin zaman içerisinde değiştiği ancak mevcut kariyer durumlarından memnun oldukları anlaşılmaktadır (7 ve 15 numaralı katılımcılar).
- İki katılımcı hedeflerinin değişmemesine karşın söz konusu hedeflerine ulaşmak için farklı işlerde çalıştıkları ve mevcut durumlarından memnun oldukları görülmektedir. (4 ve 9 numaralı katılımcılar).
- Altı katılımcı ise (%25), başlangıçta belirledikleri hedeflere ulaşamamışlardır. Bu katılımcıların ikisi çalışmamaktadır. Çalışan diğer dört katılımcının ise mevcut kariyer durumlarından memnun olmadıkları sonucuna ulaşılmaktadır. Ayrıca bu katılımcılardan hiçbiri turizm sektöründe çalışmamaktadır.

Turizm dışındaki sektörleri tercih eden katılımcılara bu durumun sebebi sorulmuş ve ilgili bulgular Tablo 3'te belirtilmiştir. Söz konusu bulgular incelenerek katılımcıların turizm sektörü dışındaki bir sektörü tercih etmelerinin sebepleri aşağıdaki şekilde özetlenmiştir:

- Devlet kurumlarında çalışma isteği (5 ve 18 numaralı katılımcılar)
- Eğitim sürecinde deneyim kazanmamış olmak, (18,24)
- Ailevi sebeplerle yaşanan yere geri dönmek (12 ve 20 numaralı katılımcılar)
- Turizm sektörünün sezonluk olması (1 numaralı katılımcı)
- Yabancı dil konusunda yetersizlik (2 numaralı katılımcı)
- Eğitim sürecinde farklı alanlara ilgi duymak (3 numaralı katılımcı)
- Turizm sektöründe istenilen hedeflere ulaşmanın uzun zaman alması (9 numaralı katılımcı)
- Turizm işletmelerindeki istikrarsızlık (4 numaralı katılımcı)
- Yaşanılan yerde turizm sektörünün gelişmemiş olması (12 numaralı katılımcı)
- Turizm sektöründe çalışanların yeterli değeri görmemesi. (24 numaralı katılımcı)

Araştırma sonuçları dikkate alındığında, öğrencilerin lise eğitimine paralel bir üniversite tercih etmelerinin başarılarına katkı sağlayacağı görülmektedir. Bunun yanı sıra lise eğitimi sırasında gerçekleşen staj deneyimlerinin özellikle turizm eğitimini tercih eden öğrencilerin için önemli bir avantaj sağladığı söylenebilir. Bu sebeple öğrencilerin bu kriterleri dikkate alarak üniversite tercihi yapmaları, tercih sırasında lise müfredatı ve varsa staj

deneyiminin dikkate alınması önem arz etmektedir. Söz konusu kriterlerin üniversite tercihi sırasında eğitimciler ve veliler tarafından da öğrencilere hatırlatılması doğru tercih yapmaları konusunda katkı sağlayacaktır.

Meslek yüksekokulları tarafından, ön lisans turizm eğitimi tercih eden öğrencilerin bilgi ve deneyim birikimi, üniversite eğitimine başladıkları sırada somut ölçütler geliştirilerek ölçülmelidir. Özellikle danışman öğretim elemanları tarafından lise müfredatları ve staj durumları dikkate alınarak öğrenciler için özel programlar geliştirilebilir. Zira, örneğin turizm lisesi mezunu öğrencilerle düz lise mezunu öğrenciler arasında hem lise müfredatının farklılığından hem de staj deneyiminden kaynaklanan ciddi farklar oluşabilmektedir. Bu durumun öğrencilerin hem derslerdeki hem de kariyerlerindeki başarıya etki etmesi son derece doğaldır. Öğrenciler arasında lise eğitimi ve staj deneyimi sebebiyle oluşan bu farkın yüksekokullar aracılığıyla kapatılması gerekmektedir. Aksi halde dezavantajlı öğrencilerin derslerinde ve kariyer sürecinde başarılı olmaları zorlaşacaktır.

Araştırma sonuçlarına göre, ön lisans eğitimi sırasında gerçekleşen staj deneyiminin kariyer hedeflerine önemli katkı sağladığı görülmektedir. Bu sebeple öğrencilerin staj yeri ve stajda çalışacağı bölümle ilgili doğru tercihler yapmasının önemi büyüktür. Bu aşamada özellikle lise yıllarında deneyimi olmayan öğrencilerin öğretim elemanları tarafından bilinçli tercih yapmaları yönünde bilgilendirilmesi ve yönlendirilmesi gerekmektedir. Zira staj deneyimi sırasında yaşanan olumsuzluklar ve bu dönemin verimli geçmemesi, öğrencilerin turizm sektöründe devam etmeye dönük motivasyonlarının azalmasına ve kariyer hedeflerinin henüz staj aşamasında sekteye uğramasına neden olmaktadır. Bu tür olumsuz durumların önlenmesinde danışman öğretim elemanları tarafından her öğrencinin özel olarak değerlendirmesi ve doğru tercih yapması için bilinçli şekilde yönlendirilmesi faydalı olacaktır.

Turizm işletmelerinde birbirinden çok farklı özellikler gerektiren farklı çalışma alanları mevcuttur. Örneğin dışa dönük, yabancı dil yeteneği yüksek, farklı kültürden insanlarla iletişime açık, ani durumlarda hızlı karar alabilme yeteneğine sahip öğrencilerin konaklama işletmelerinin önbüro departmanında staj yapmaya yönlendirilmeleri yerinde olacakken, yabancı dil bilgisi sınırlı, sosyal iletişime çok açık olmayan ancak hesaplama kabiliyeti yüksek öğrencilerin muhasebe departmanına yönlendirilmeleri düşünülebilir. Bu seçimin yapılmasında öğrencinin ve danışman öğretim elemanının birlikte doğru bir değerlendirme yapması ve buna göre kariyer hedeflerinin oluşturması gereklidir. Her öğrencinin karakterine, deneyimine ve hedeflerine uygun şekilde özel olarak değerlendirmesi ve buna göre bir kariyer planı önerisi geliştirmesi faydalı olacaktır.

Kariyer planlamanın erken yaşlarda başlaması, staj döneminin verimliliği, ders müfredatının sektörel ihtiyaçlara uygunluğu, öğretim elemanlarının geliştirdikleri eğitim ve istihdam stratejileri ve öğrencilerin kişisel, sosyal, ailevi, ekonomik vs. durumları kariyer hedeflerine ulaşmalarında önemli faktörler olarak ortaya çıkmaktadır.

Araştırma bulguları Marmaris Turizm Meslek Yüksekokulunun tüm mezunları açısından geçerli kabul edilebilse de, Türkiye'deki tüm meslek yüksekokulları için sonuçları genellemek mümkün değildir. Böyle bir genelleme yapmak için daha detaylı çalışmalar yapmanın gerekli olduğu ve bu araştırmanın daha sonra yapılacak daha kapsamlı araştırmalara da kaynak olabileceği düşünülmektedir.

Beyan

Bu araştırmada kullanılan verilerin toplanabilmesi için gerekli olan etik kurul izin belgesi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Araştırmaları Etik Kurulunun 27.11.2024 tarih ve 134 numaralı karar numarası ile alınmıştır.

KAYNAKÇA

- Cevher, E. (2015). Üniversitelerde kariyer planlama faaliyetleri ekseninde kariyer merkezlerine yönelik bir araştırma. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(2), 164-177. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/268908> adresinden alındı
- Clarke, L., & Winch, C. (2007). *Vocational education*. New York: Routledge Taylor & Francis Group Publishing.
- Çarıkçı, İ. H., & Morçin, S. E. (2014). Önlisans turizm öğrencilerinin kariyer feğerleri: Sarıkamış örneği. *Elektronik Mesleki Gelişim ve Araştırma Dergisi (EJOIR)*, 2(2), 67-81. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/62439> adresinden alındı
- Çuhadar, M., & Çetintürk, İ. (2016). Ön lisans düzeyinde turizm eğitimi alan öğrencilerin kariyere yönelik algıları: Süleyman Demirel Üniversitesi örneği. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(17), 51-69. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/717702> adresinden alındı
- Gayef, A. (2017). Türkiye’de Önlisans Eğitimi. *Marmara Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 1(1), 13-15. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/336607> adresinden alındı
- Gökdemir, S., Korkmaz, H., Bozdoğan, S., & Kahraman, D. (2021). Turist rehberliği eğitimi alan öğrencilerin kariyer algıları: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Turizm Fakültesi örneği. *Journal of Travel and Tourism Research*, 18(1), 102-130. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1535092> adresinden alındı
- Harris, R., & Berwyn, C. (2020). The value of vocational education and training. *International Journal of Training Research*, 18(3), 185-190. doi:<https://doi.org/10.1080/14480220.2020.1860309>
- Kayaalp, K. (2018). Önlisans mezunu öğrencilerinin almış oldukları eğitim ve istihdam ilişkisine yönelik bir araştırma: SDÜ Uluborlu Selahattin Karasoy Meslek Yüksekokulu örneği. *SDÜ Teknik Bilimler Dergisi*, 8(1), 34-42. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/432180> adresinden alındı
- Kaysi, F. (2020). Mesleki eğitimin değerlendirilmesi: Meslek yüksekokulları boyutu. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20(2), 975-991. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1131681> adresinden alındı
- Kenton, W. (2020, Kasım 28). *Labor Intensive: Definition and examples*. Ekim 11, 2024 tarihinde <https://www.investopedia.com/terms/l/laborintensive.asp> adresinden alındı
- Kozak, N., Kozak, M., & Kozak, M. (2017). *Genel Turizm* (19 b.). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Morkoç, D. K., & Erdönmez, C. (2018). Önlisans eğitiminin yeterliliğinin önlisans mezunları tarafından değerlendirilmesi. *Academia Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 39-60. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/579198> adresinden alındı
- Olçay, A., & Düzgün, M. (2015). Turizm sektörünün istihdam niteliğinin öğrencilerin kariyer planları üzerindeki etkisi. *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi/Journal of Travel and Hospitality Management*, 12(3), 49-72. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/117661> adresinden alındı
- ÖSYM. (2024, Ekim 21). *Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi*. Ekim 21, 2024 tarihinde <https://www.osym.gov.tr/TR,1371/tanimlar.html> adresinden alındı

- Pehlivan, R. (2008). *Lisans düzeyinde turizm eğitimi almakta olan öğrencilerin sektör ile ilgili tutumlarının mezuniyet sonrası kariyer seçimine etkisi*. Aydın: Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Turizm İşletmeciliği Ana Bilim Dalı, Turizm İşletmeciliği Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi. <http://adudspace.adu.edu.tr:8080/xmlui/handle/11607/1184> adresinden alındı
- Pektaş, Ç. (2019). *Gaziantep'te ön lisans düzeyinde turizm eğitimi alan öğrencilerin kariyer planlamaları ve turizm sektörüne ilişkin algılarının değerlendirilmesi*. Gaziantep: Gaziantep Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Turizm İşletmeciliği Ana bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- Rok, M. (2013). Tourism and hospitality graduate employability. *Electronic International Interdisciplinary Conference*, 79-84. https://d1wqtxts1xzle7.cloudfront.net/47716182/Tourism_and_Hospitality_G_2-libre.pdf?1470123137=&response-content-disposition=inline%3B+filename%3DTourism_and_Hospitality_Graduate_Employea.pdf&Expires=1746095172&Signature=KDtvN6-9-0YYRBmdH9fDdRyPY-0eynWZZK adresinden alındı
- Rol, E. P. (2019). *Turizm eğitimi alan öğrencilerin mesleki algı ve beklentileri ile gelecek kaygılarının sektörde çalışma isteği üzerine etkisi: Antalya ilinde turizm eğitimi alan yükseköğretim öğrencilerine yönelik bir uygulama*. Alanya: Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/TezGoster?key=Eb5EkakJlp3olBdo_wNEGUuKIjg2UhvN8wUD5xCGWIV8aCgzQYWHDH05eE2LrvVX adresinden alındı
- Serbes, K. (2024). Kariyer Gelişim Kuramları Üzerine Bir İnceleme. *PARADOKS Economics, Sociology and Policy Journal*, 20(1), 165-199.
- Silitonga, P. (2021). Competency-based education: a multi-variable study of tourism vocational high school graduates. *Journal of Teaching in Travel & Tourism*, 21(1), 72-90. doi:<https://doi.org/10.1080/15313220.2020.1820427>
- Temizkan, S. P., Ceviz, C., & Cankul, D. (2019). Turizm eğitimi lisans mezunları ve istihdam durumları. *Gastroia: Journal of Gastronomy and Travel Research*, 3(3), 437-461. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/849215> adresinden alındı
- TÜİK. (2024, Ekim 10). *Türkiye İstatistik Kurumu İşgücü İstatistikleri, Temmuz 2024*. Kasım 12, 2024 tarihinde <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Isgucu-Istatistikleri-Temmuz-2024-53513> adresinden alındı
- Yükseköğretim Kanunu. (1981). 2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu. <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2547.pdf> adresinden alındı

Comparison of Pre-Education Career Expectations and Post-Graduation Career Situations and Expectations of Associate Degree Students Who Received Tourism Education

Sedat DEĞİŞGEL

Muğla Sıtkı Koçman University, Marmaris Vocational School of Tourism, Muğla/Türkiye

Extended Summary

The tourism sector is largely a human labor-based sector. The work required in labor-intensive sectors requires large amounts of physical effort. The costs associated with staff to work in these sectors outweigh capital costs in terms of importance and volume. Most labor-intensive jobs require different levels of skill or education.

Vocational training plays a critical role in the social development of labor. Vocational training acts as a filter that divides labor into different professions.

In addition to education, workplace practices (mentoring) are also a strong strategy for career development. Graduates are guided, supported, monitored and gained experience by their managers in the workplace. The more workplace experience they have, the higher their income and the faster their job satisfaction. The training of employees provides significant advantages in competition with other businesses. This advantage should contribute to the careers of students as well as the company.

Career; covers all the steps taken professionally throughout a person's life. In this process, it can be said that a career consists of four stages. The first stage is the discovery stage, which occurs especially in adolescence when the person begins to know himself. The second stage is the stage of job search, acceptance to a job and entry into business life where the first work experience is experienced. In the third stage, individuals try to prove themselves professionally and become respected and successful individuals in this way. The last stage is the summit stage where they realize their dreams and achieve their goals.

Despite the rapid increase in the number of vocational schools in Turkey, there is a belief that students graduating from these schools are disadvantaged especially in terms of earning high incomes and job security compared to students graduating from faculties or colleges that provide four-year education.

Based on the assumption that students who prefer tourism vocational schools have career goals aimed at employment in the tourism sector, this study aims to compare the career expectations of these students before education with their career status after education. It is planned to reach answers such as; • How productive the education process of the students (from the students' perspective) is,

- Whether the career plans of the graduates for tourism have changed over time,
- To what extent the goals of the graduates have been realized,
- What the future career plans of the students in question are.

In this way, it is predicted that the expectations of students receiving tourism education from vocational schools, the problems they encounter during the education and employment process, the career stages followed by students who think they are successful, and the subjects in which students who think they are unsuccessful (from their own perspective) could not develop will be reached.

In this study, the structured interview technique, which is one of the qualitative research methods, was used. The sample of the research consists of twenty-four students who graduated from Marmaris Tourism Vocational School, which has been continuing education and training under Muğla Sıtkı Koçman University since 2012.

Marmaris Tourism Vocational School continues education and training with two departments and a total of five programs affiliated to these departments as of 2024. There are three programs within the Department of Hotel, Restaurant and Catering Services, namely Tourism and Hotel Management, Cooking and Catering Services, and two programs within the Department of Travel, Tourism and Entertainment Services, namely Tourist Guidance and Tourism Animation. The school, which produced its first graduates in 2014, is located in the İçmeler neighborhood, where tourism businesses are dense.

Within the scope of the research, a total of twenty-four participants, twelve male and twelve female, were interviewed face-to-face or by phone. While analyzing both female and male students within themselves, an equal number of participants from each gender were included in order to ensure reliability. The data collected as a result of the interviews conducted with twenty-four students reached through simple random sampling method were analyzed with descriptive analysis and content analysis methods.

First of all, demographic questions such as age, marital status, city of origin (where their families are located), city of residence, and monthly income were asked to the participants. Demographic questions were followed by questions about the participants' education and work experiences. Other questions asked to the participants in addition to demographic questions were as follows:

- What type of high school did you graduate from?
- Did you have work experience before your associate degree? If so, how long and in what position did you work?
- What was your goal when you decided to study tourism?
- Which program did you study? In your opinion, was your education life productive?
- How long was your work experience during your associate degree (including internship)? What positions did you work in during this period?
- How many years ago did you graduate?
- Did you receive education at another school after your associate's degree in tourism education?
- Did you use your associate's degree when applying for a job or for any other reason?
- In which sector and job are you currently working?
- Is your salary satisfactory?
- If you chose a sector other than tourism, what is the reason for this?

The first result of the research findings shows that students who received tourism education continue their careers after graduation with a rate of 91.66% (22 out of 24 students). The fact that both students who did not continue in business were women shows that all male students who received tourism education (100%) continue their careers, while women are employed with a rate of 83.33%. According to the data announced by the Turkish Statistical Institute (TUIK) for the year 2024 on October 10, 2024 and calculated until July 2024, the unemployment rate in Turkey is

8.8% (TUIK, 2024). According to the research results, the rate of unemployed graduates is 8.34%. This situation has shown that the research results and TUIK data are quite close.

Graduates earn an average monthly income of 32,045 TL, 88.47% more than the current minimum wage in Turkey (17,002 TL). Although it is debatable whether this wage is sufficient, this rate provides important clues about the economic situation of individuals who graduate from tourism vocational schools and especially in evaluations to be made compared to the minimum wage.

It has been determined that the average monthly income of graduates who do not continue their working life in the place where their families live or the city where they study and prefer other cities is 42,571 TL. This amount is 250.38% higher than the minimum wage. Graduates who receive an average salary of 27,500 TL in Marmaris where they study and 22,909 TL in the cities where they were born or live receive a much lower salary (close to half) than those who choose to work in a different city. Based on this result, it is possible to say that graduates who evaluate job opportunities in cities other than the cities they live or study in may have better economic conditions than other graduates and can work for approximately twice the monthly salary. In addition, the monthly average income of individuals who continue to another higher education institution after their associate degree tourism education is 18.42% higher than those who do not continue their education. This result shows that individuals who continue their education have a higher income level.

The research findings revealed that work experience during tourism education is effective in business life after graduation. In fact, four out of five participants (80%) who did not have work experience during tourism education returned to their hometowns after completing their education and turned to sectors other than the tourism sector. This situation can be thought to have arisen as a result of personal preferences, but it can also be interpreted as “failing in the tourism sector due to not gaining work experience during tourism education”. In other words, work experience is also very important in order to meet career expectations after graduation during the tourism education process and can directly affect success in the tourism sector.

The vast majority of graduate students (87.5%) find their education life productive. However, the rate of using their diplomas for any reason after graduation remained at 58.33%. This situation indicates that they did not need a diploma in some of the jobs they applied for or that they could find a job without using their associate degree diploma. On the other hand; In addition to applying for a job in the private sector, it is also seen that the associate degree can be used for different purposes such as applying for a civil service, increasing the cadre rank for employees working in state positions, taking the vertical transfer exam, applying for a guidance badge, proving language knowledge and working abroad, and it is quite functional. It can be said that the results of the research are also consistent with the results of similar studies conducted before.

The beginning of career planning at an early age, the efficiency of the internship period, the suitability of the course curriculum to sectoral needs, the education and employment strategies developed by the teaching staff and the personal, social, family, economic etc. situations of the students emerge as important factors in achieving their career goals.

Ek 1. Etik Kurul İzni

MUĞLA SITKI KOÇMAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ARAŞTIRMALARI ETİK KURULU - 1
KARARI

Protokol No : 240138

Karar No : 134

Araştırma Yürütücüsü	Öğr.Gör.Dr. SEDAT DEĞİŞGEL
Kurumu / Birimi	MSKÜ MARMARİS TMYO / OTEL LOKANTA VE İKRAM HİZMETLERİ BÖLÜMÜ, TURİZM VE OTEL İŞLETMECİLİĞİ PROGRAMI
Araştırmanın Başlığı	Turizm Eğitimi Almış Önlisans Öğrencilerinin Eğitim Öncesi Kariyer Beklentileri ile Mezuriyet Sonrası Kariyer Durum ve Beklentilerinin Karşılaştırılması
Başvuru Formunun Etik Kurula Geldiği Tarih	13.11.2024
Başvuru Formunun Etik Kurulda İncelendiği Tarih	18.11.2024
Karar Tarihi	27.11.2024

KARAR : UYGUNDUR

AÇIKLAMA :Beyan edilen veri formlarının dışına çıkılmaması şartıyla araştırmanın uygulanabilirliği konusunda bilimsel araştırmalar etiği açısından bir sakınca yoktur.

Prof.Dr. Şendil CAN
Başkan

Prof.Dr. Aylin Çiğdem KÖNE
Üye

Doç.Dr. Aytekin FIRAT
Üye

Doç.Dr. Burçak BOZ YAMAN
Üye

Prof.Dr. Emine ÇİL
Üye

Doç.Dr. Aydan BEKAR
Üye

Doç.Dr. Ali Gürel GÖKSEL
Üye

Doç.Dr. Öner ÇELİKKALELİ
Üye

Bu belge elektronik imza ile imzalanmıştır.
Doğrulama adresi <https://etikkurulbasvuru.mu.edu.tr/dogrulama/LKXX7556>

